

Crkveno pjevanje kao sastavni dio liturgijskih slavlja župskih zajednica

(Osvrt na anketu provedenu u banjalučkoj biskupiji 1979.)

Franjo Komarica, Banja Luka

»Brojni su dokumenti rimskih prvosvećenika od Pija X. do Pija XII. o važnosti crkvenog pjevanja u liturgiji, a još su brojnije instrukcije i urgencije Sv. Kongregacije obreda, odnosno Sv. Kongregacije za sakramente i bogoštovlje o istom predmetu. Iz svih tih dokumenata s lakoćom se zaključuje da bez liturgijskog pjevanja ne može biti govora o *svečanoj liturgiji*.

U sasvim istom tonu i s istim sadržajem o liturgijskom pjevanju govore Sacrosanctum Concilium (o sv. liturgiji), t. 112 i Papa Pavao VI. u ponovljenim izjavama u raznim prigodama.

Da se i u našoj biskupiji, koliko je to moguće, ostvare propisi Crkve i odredbe Sabora, naređujem župnicima i upraviteljima crkava da ispune priloženi anketni list i da ga ispunjena dostave Ordinarijatu najkasnije do 25. rujna ove [1979] god. [...]

Da mjere koje se budu poduzele u korist liturgijskog pjevanja ne bi bile plod pisaćeg stola i praznih teorija, potrebno je prethodno imati uvida u sadašnje stvarno stanje crkvenog pjevanja u biskupiji. Stoga molim sve kojih se tiče da što savjesnije ispune anketni list.

Ovim riječima popratio je naš biskup, msgr. Alfred Pichler, tekst ankete upućen »svim župnicima i upraviteljima crkava u banjalučkoj biskupiji«. Sama anketa nije toliko plod znanstvenog istraživanja, karakteristična po stručno sročnim pitanjima, nego u prvom redu entuzijazmom prošet pokušaj da se sakupi što više podataka o stvarnom stanju crkvene glazbe u našoj biskupiji, kao i za primjenu mogućih odgovarajućih mjera koje bi vodile njezinu kvalitativnom i kvantitativnom poboljšanju. Prilikom kompletiranja anketnih pitanja pomogli su mi — stjecajem okolnosti — msgr. Josip Galešić, dijecezanski provikar i konzultor, te p. dr. Ivan Macan DI, sadašnji rektor isusovačkog kolegija na Jordanovcu u Zagrebu, dok mi je kod sređivanja podataka ankete bio pri ruci Krešimir Gagula, bogoslov na VVTŠ u Sarajevu.

REZULTATI ANKETE

Anketni list je bio poslan na 42 naslova. Stigla su 42 odgovora, odnosno 100%. Kvantitativni odziv upitanih zaslužuje svaku pohvalu, no za kvalitet odgovora upitanih mora se reći da je mogao biti precizniji, detaljniji i obuhvatniji. U svakom slučaju može se reći da se odgovorima dobila uglavnom realna slika pravog stanja crkvenog pjevanja u našoj dijecezi, na čemu i ovaj put izražavam dužnu zahvalnost svima koji su ispunili anketni list.

1. KO VODI CRKVENO PJEVANJE U VASOJ ŽUPI: SVEĆENIK, REDOVNICA, LAIK?

Od osobe koja vodi crkveno pjevanje u mnogome ovisi kako sadržaj tako i kvalitet pjevanja.

svećenik	— 17
redovnica	— 17
laik	— 11
brat	— 1
nitko	— 2

U 3 župe crkveno pjevanje vode naizmjenično svećenik i redovnica, odnosno svećenik i laik, odnosno redovnica i laik.

2. POSTOJI LI U ŽUPI PJEVAČKI ZBOR: MJESOVITI, ŽENSKI, DJEČJI?

Pjevački zbor je veća ili manja skupina vještih pjevača koja predvodi i podržava pjevanje liturgijske zajednice, a sama izvodi višeglasne skladbe za vrijeme liturgijskog slavlja.

mješoviti	— 8
ženski	— 8
dječji	— 3
mješoviti i dječji	— 4
ženski i dječji	— 4
nikakav	— 15

3. POSTOJI LI U ŽUPI ODREĐENI BROJ PJEVAČA KOJI PREDVODE PJEVANJE LITURGIJSKE ZAJEDNICE: KOLIKO ČLANOVA MUSKIH, ŽENSKIH; KOJI JE PROSJEK STAROSNE DOBI?

Grupa pjevača je skupina priučenih, osposobljenih pjevača koji predvode liturgijsko pjevanje okupljene zajednice. Za razliku od zbora ne pjevaju višeglasne skladbe.

Nitko od anketiranih nije ispravno odgovorio na ovo pitanje. Odgovori su uglavnom nepotpuni.

mladi (do 20 god.)	— 18
srednji (do 50 god.)	— 8
stariji (preko 50 god.)	— 7
ne postoji	— 11

Što se broja pjevača tiče, uglavnom su to grupe od desetak članova. Dok na 3 župe »grupu« pjevača čine tridesetak muških i ženskih članova, dotle također na tri župe samo po dvoje predvode liturgijsko pjevanje.

4. PJEVA LI SE RADNIM DANOM KOD SV. MISE: KOLIKO PUTA TJEDNO?

Informativno pitanje.

svaki dan	— 3
pokratkad	— 15
nikad	— 24

5. KOD KOJIH SE SV. MISA PJEVA NEDJELJOM?

Informativno pitanje.

kod svih	— 15
kod pučke	— 20
kod pučke i đačke	— 6
rijetko	— 1

6. KAD PJEVA ČITAVA LITURGIJSKA ZAJEDNICA — STO PJEVA I KAKO ČESTO?

Kod ovoga pitanja su mnogi iz nepažnje ili nekog drugog razloga previdjeli da se pita ne samo da li se pjeva nego i *što i kako često*, tako da su i odgovori nepotpuni.

a) od pučkih misa:

Peran	— 33
Glibotić	— 11
Crnkovački	— 7
De angelis (!)	— 6
Vidaković	— 3
Kučan	— 2
Dujić	— 2
Tomašić	— 1
Atlija	— 1
Leščan	— 1
Topić	— 1
nejasno	— 5

b) u vrijeme »kroz godinu«:

— na ulaz:

liturgijski tekst	— 8
parafraze	— 10
oboje	— 11
nejasno	— 13

Od parafraza pjevaju se ove:

Kriste, u tvoje ime (!)	— 4
Spasitelju, dobri Isukrste	— 3
Svemožni Bože	— 3
Sa nebesa sad će doći	— 1
Sveta misa sad će početi	— 1
Oče naš dobri	— 1
O silni, jaki Bože	— 1
O Oče skrajnje blagosti	— 1
Ti Kriste, Kralj si vjekova	— 1
Pred božanstvom tvojim	— 1
Dođi, dođi nam Gospode (!)	— 1
Ima jedna duga cesta (!)	— 1
Idi kaži cijelom svijetu (!)	— 1
Hvaljen Isus, Marija	— 1

— antifone i pripjevni psalam:

liturgijski tekst: pjeva se	— 14
povremeno	— 3
parafraze (nejasno koje)	— 5
ništa	— 8
nejasno	— 1

— na prinošenje darova (ako se prakticira):

Nigdje se ne prakticira posebna pjesma za vrijeme prinošenja darova. Pjesma uz prikazanje je (uglavnom) i pjesma prinošenja darova.

— na prikazanje:

Oče naš dobri	— 9
Ti Kriste, Kralj si vjekova	— 5
O silni, jaki Bože	— 4
Spasitelju, dobri Isukrste	— 4
S rajskih visina	— 2
Hvalite Gospoda	— 2
Darove skromne	— 2
Janje Božje, Isus Krist	— 1
K tebi grne narod vjeran	— 1
Sa nebesa	— 1
nejasno	— 27

— za vrijeme pričesti:

liturgijski tekst	— 2
parafraze (!)	— 21
oboje	— 15
nejasno	— 6

Ovo su nazivi pjesama koje se pjevaju za vrijeme pričesti:

Zdravo Tijelo	— 31
Klanjam ti se smjerno	— 20
Uzmite, jedite	— 15
Odzivam se, Isuse	— 11
Moj Isuse	— 11
Sva ljubavi mi, Isuse	— 9
Ponizno se teb' klanjamo	— 7
Kruše života	— 3

O Bože, nisam vrijedan	— 2
Klanjam ti se smjerno (Schubert)	— 2
Kakav prijatelj je Isus	— 2
O duša naših hrano	— 1
Hvalite Gospoda	— 1
Naša srca vatrom gore	— 1

— za zahvalu iza pričesti:

— pjeva se	— 6
— ne pjeva se	— 28
— nejasno	— 8
Dušo Kristova	— 5
Ostani s nama	— 1

c) u božićno vrijeme:

— adventske pjesme:

Padaj s neba	— 23
Poslan bi anđel Gabriel	— 13
Visom leteć	— 13
Zlatnih krila	— 12
Zdravo budi Marijo	— 10
Raduj se, grade Nazaret	— 9
Raduj se, o Betleme	— 2
Nebesa odozgor rosite	— 2
nejasno	— 19

— božićne pjesme:

Kyrie eleison	— 20
Radujte se narodi	— 20
Svim na zemlji	— 19
U se vrijeme godišta	— 16
Veselje ti navješćujem	— 16
O pastiri	— 15
Djetešce nam se rodilo	— 14
Narodi nam se	— 14
Danas se čuje	— 11
Tri kralja jahahu	— 11
Dvorani neba	— 11
O Betleme	— 10
Klanjam ti se kraljiću	— 7
O djetešce moje drago	— 7
Tiha noć	— 6
Rodio se Bog i čovjek	— 6
Veseli se Majko Božja	— 5
Čestit svijetu	— 4
Hajd' mo braćo sada	— 3
Kada zvijezda divna	— 1
Slava Bogu na visini	— 1
O Isuse, moj ljubljeni	— 1
Nebo daj oku	— 1

d) u vazmeno vrijeme:

— korizmene pjesme:

Prosti moj Bože	— 20
Ja se kajem	— 20
Stala majka pod raspelom	— 13
O Isuse daj da pjevam	— 11
Stala plaćuć	— 9
O Isuse ja spoznajem	— 7
Počinja se strašna muka	— 6
Svaka duša	— 6
O Isuse izranjeni	— 5
Narode moj ljubljeni	— 4
Pred tobom padam nice	— 4
O grešnici sad je vrijeme	— 3
Promislimo gorku muku	— 3
Smiluj mi se Bože	— 2
Pogledaj Gospode	— 2
Nebo i zemlja	— 1
Isus mudrost Očeva	— 1
nejasno	— 16

— uskrzne pjesme:

Kraljice neba, raduj se	— 20
Isukrst nam slavni	— 16
Veliko je sad veselje	— 15
Uskrsnu Isus doista	— 12

Gospodin slavno uskrsnu	— 9
Na nebu zora rudi	— 7
Radujte se, kršćani	— 6
Nek mine, majko	— 6
Isuse slavni	— 4
Na Uskrsa dan toga	— 4
Slava ti, Kriste	— 3
Pjevaj hvale, Magdaleno	— 2
Na gozbu kralja Jaganjca	— 2
Zrtvi uskrsnici slavu	— 1
Uskrsnu nam danas Krist	— 1
Filii et, filiae victimae	— 1
Isti sunt agni novelli	— 1
nejasno	— 18

Ispred lica svevišnjega	— 3
Zdravo, sveti Josipe	— 2
Zanatlijo tihi	— 2
Svetoj Ani	— 2
Josipe dika i čast	— 1
Svetog Ivana dan rođenja	— 1
Svetom Bonaventuri	— 1
Mučeniče Kristov	— 1
Svetom Petru	— 1
Svetom Vinku	— 1
Ti voliš mladež	— 1
Usred svoda nebeskoga	— 1
nejasno	— 18

e) Pjesme Kristu — Srcu Isusovu:

Do nebesa	— 21
O Srce Sina Božjega	— 14
Srce božansko Isusa moga	— 9
Ti Kriste, Kralj si vjekova	— 8
U Boga našeg srce sveto	— 7
U slavu svetog Srca	— 6
Sad kliknimo Kristu	— 5
Spasitelju, dobri Isukrste	— 3
O Srce žrtvo ljubavi	— 2
Isuse Kralju	— 2
Isuse slavo	— 2
Krvi Isusovoj	— 1
Hvali Sion	— 1
nejasno	— 16

f) Pjesme Duhu Svetom:

Dođi, Duše presveti	— 19
O dođi, Stvorče	— 11
Duše Sveti, koj' ishodiš	— 2
O dođi, dođi Duše Sveti	— 1
ne pjeva se ništa	— 3
bez odgovora	— 5
nejasno	— 15

g) Pjesme u čast Gospi:

Zdravo, djevo	— 19
Čuj nas, Majko	— 19
Lijepa si, lijepa	— 19
O mila majko nebeska	— 14
Djevice nevina	— 10
Sred te se pećine	— 10
O divna djevice	— 9
Marijo, svibnja kraljice	— 9
Kraljice svete krunice	— 9
Ljiljane bijeli	— 7
Zdravo budi Marijo	— 6
Kraljice krunice	— 6
Rajska kruno	— 5
Zdravo zvijezdo mora	— 5
Danak svaki	— 5
Gospo od brze nam pomoći	— 4
Marijo, o mili glas	— 3
O najsvetija	— 2
Zdravo djevice, Bogorodice	— 2
Hoćemo Boga	— 2
Iz mnogih krajeva	— 1
Marijina smo djeca mi	— 1
Ružice majska	— 1
O Marijo mila	— 1
Ave Maria	— 1
K tebi oči podižemo	— 1
Cvatu već svibanjske ruže	— 1
nejasno	— 18

h) Pjesme u čast svecima:

Štujmo svetog Josipa	— 13
Himna svetog Ante	— 7
Sv. Nikoli Taveliću	— 5
Svetom Franji	— 4
Ak čudesa tražiš	— 3
Iz zemaljske suzne doli	— 3

i) Pjeva li se koral? ako da — što?

Iz dobivenih odgovora je vidljivo da nekima nije dovoljno jasno koje su sve koralne melodije. Odgovori glase:

pjeva se	— 12
ne pjeva se	— 23
nejasno	— 7
VIII. koralna misa	— 8
Klanjam ti se smjerno	— 5
Usta moja uzdižite	— 3
O dođi, Stvorče	— 3
Misa mrtvih	— 2
Nebesa odozgor rosite	— 2
Divnoj dakle	— 2
Obredi Cvjetnice	— 1
Židovska su djeca	— 1
O salutaris hostia	— 1
Aleluja	— 1
Gdje je ljubav, prijateljstvo	— 1
Muka	— 1
Antifone, psalmi (koji?)	— 1
Gospod je pastir moj	— 1
Kao što košuta žudi	— 1
Vječna je ljubav	— 1
Hvala ti, Gospodine	— 1

j) Pjevaju li se tzv. »ritmičke pjesme«? ako da — koje i kada?

pjevaju	— 24
ne pjevaju	— 13
nejasno	— 5
Kriste u tvoje ime	— 17
Dođi, dođi nam Gospode	— 12
Kakav prijatelj je Isus	— 11
Ima jedna duga cesta	— 10
Bože moj dopusti mi	— 8
Idi kaži cijelom svijetu	— 5
Napustiti nas može	— 5
Marijo, o Marijo	— 3

Pjevaju se:

— izvan liturgije	— 3
— kod dječje mise	— 4
— na ulaz i kraj	— 8
— za promjenjive dijelove	— 2
— za pričest i kraj	— 2
— za ulaz i pričest	— 1

k) Pjeva li se još štogod posebno vezano uz određene godišnje ili prigodne svečanosti ili samo specifično za Vašu župu odnosno kraj: (uz križni put, Gospin plač...)?

Križni put	— 25
Gospin plač	— 18
Muka Gospodnja	— 2
Gospine litanije	— 1

Kod redovničkih zavjeta:

Isuse kruno djevice	— 1
Zaručnice Krista dođi	— 1
O vjenče djeva	— 1

Uz tjelovske procesije:

Hvali Sion	— 1
Da mogu ljiljan biti	— 1

Da imam danas	— 1
Isuse tvoju krv	— 1
nejasno	— 8
bez odgovora	— 7

7. **ŠTO OD NAVEDENIH PJESAMA POD BR. 6. PJEVA SAMO SKUPINA PJEVAČA U VASOJ ŽUPI?**

Odgovori su nedovoljno precizni:

— grupa pjevača pjeva sve	— 20
— svi pjevaju sve	— 13
— nejasno	— 9
antifone i pripjevne psalme	— 3
»ritmičke pjesme«	— 2
pjesme u čast svecima	— 1
De angelis (misu)	— 1
Muku	— 1
Gospin plač	— 1
liturgijske tekstove (koje?)	— 1
liturgijske pjesme (koje?)	— 1

8. **REPERTOAR VAŠEG ZBORA:**

Prema odgovorima na ovo pitanje dobiva se dojam da velika većina anketiranih poistovjećuje zbor i grupu pjevača, odnosno da nije razumjela pitanje (!).
Odgovori glase:

sve navedeno pod br. 1. do 6.	— 12
odabrane liturgijske tekstove	— 1
sve dvoglasno (?)	— 1
Peran, Milanović, Glibotić	— 1
nejasno	— 27

9. **KOJA(E) SE PJESMARICA(E) UPOTREBLJAVAJU(KU) KOD PJEVANJA U VASOJ ŽUPI?**

upotrebljavaju — 34	nejasno — 8
Nova crkvena pjesmarica	— 14
Kantual	— 12
Pjevajmo braćo kršćani	— 10
Crkvene popijevke	— 9
Virgini Matri	— 6
Radujte se narodi	— 2
Jutro života	— 1

10. **SLUŽITE LI SE DRUGIM POMAGALIMA: NAPIŠANIM PLAKATIMA ILI UMNOŽENIM LISTOVIMA SA TEKSTOM (NOTAMA) PJESAMA?**

služe — 26	ne služe — 13	nejasno — 3
tekstovima	— 10	
tekstovima, notama	— 9	
plakatima	— 4	
plakatima, tekstovima, notama	— 3	

11. **POSJEDUJE LI VAŠA(E) CRKVA(E) KLASIČNE ORGULJE (SA SVIRALAMA) — U KAKVOM SU STANJU?**

posjeduje — 5 ispravne — 3 neispravne — 2

12. **POSJEDUJE LI VAŠA(E) CRKVA(E) ZA PRACE-NJE LITURGIJSKOG PJEVANJA KOJI DRUGI INSTRUMENT — U KAKVU JE STANJU?**

klasični harmonij	— 21
električne orgulje	— 3
električni harmonij	— 3
klasični harmonij i električne orgulje	— 2
električni harmonij i električne orgulje	— 1
nema	— 7
bez odgovora	— 5
u ispravnom stanju	— 20
u neispravnom stanju	— 10

13. **IMATE LI OSPOSOBLJENOG SVIRAČA ILI SVIRAČICU ZA SAVRŠENO SVIRANJE PO NOTAMA?**

ima — 22   nema — 15   po sluhu — 1
bez odgovora — 4

14. **OSJEĆATE LI POTREBU ZA NEKIM KOJI BI REORGANIZIRAO, ODNOSNO POBOLJŠAO SADAŠNJE STANJE LITURGIJSKOG PJEVANJA U VASOJ ŽUPI?**

osjeća — 28   ne osjeća — 7   bez odgovora — 7

15. **IMATE LI KAKVIH PRIMJEDBI NA OVAJ ANKETNI LIST, ILI PRIJEDLOGA KOJI BI ČITAVU STVAR MOGLI POBOLJŠATI?**

ima — 17   nema — 25

Neki su prijedlozi međusobno vrlo slični. Evo onih najzanimljivijih:

— treba učiti pjevatj čitavu župsku zajednicu a ne samo nekoliko pjevača kao soliste. Biskup bi trebao preporučiti, čak narediti da se gaji pjevanje čitave liturgijske zajednice;

— uvesti ujednačeniji repertoar najpoznatijih pjesama i pučkih misa radi lakšeg i cjelovitijeg sudjelovanja na liturgijskim slavljinama u drugim župama;

— izdati pjesmaricu za cijelu biskupiju;

— u novoj pjesmarici dati posebno mjesto pjesmama iz Bosne;

— preporučiti župnicima da za župsku zajednicu nabave plakate s tekstovima pjesama kako bi sva okupljena liturgijska zajednica mogla lakše zajedno pjevati;

— upriličiti redovne sastanke predvodnika crkvenog pjevanja i to na razini dekanata ili cijele biskupije radi pouke, izmjene iskustava i usklađivanja pjevačke prakse po našim župama;

— naći stručnjaka koji bi se pozabavio problemom crkvenog pjevanja kod nas, koji bi dao konkretne prijedloge za poboljšanje crkvenog pjevanja u svim župama biskupije.

— 0 —

Iznoseni podaci o stanju crkvenog pjevanja u banjalučkoj biskupiji, u 1979. god. govore dovoljno sami za sebe. (U međuvremenu su poduzete neke akcije i ostvarene neke od sugestija, želja i potreba.) Unatoč određenih nejasnoća u samim pitanjima, kao i površnosti nekih anketiranih, može se ipak dobiti određena, relativno realna slika prave situacije u cijeloj biskupiji. — Premda se kod odgovornih za crkveno pjevanje po našim župama ne može sakriti određena manjkavost u temeljitom poznavanju saborskih i posaborskih smjernica o mjestu i ulozi glazbe u obnovljenom bogoslužju, očita je želja i dobra volja velikog broja anketiranih da se poboljša stanje i u njihovim liturgijskim zajednicama i u čitavoj biskupiji. A to bi osobito trebali imati na umu svi oni koji su odgovorni za posaborsku reformu crkvene glazbe u našoj liturgiji i u našoj hrvatskoj Crkvi — Potakne li ova anketa odgovorne za crkvenu glazbu u nas barem malo na razmišljanje i koju konkretnu akciju, sav trud oko nje bit će opravdan.